

Kinh Đại Bát-Nhã Ba-La-Mật-Đa

(Trọn bộ 24 tập)

Hán dịch: Tam Tạng Pháp Sư Huyền Trang

Việt dịch: Hòa Thượng Thích Trí Nghiêm

Khảo dịch: Hòa Thượng Thích Thiện Siêu

Sài Gòn 1998

--- o0o ---

Tập 20

QUYỂN THỨ 483

HỘI THỨ BA

Phẩm

THIỆN HIỆN

Thứ 3 - 2

Như vậy, Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, đối tất cả pháp nên như thật giác danh giả pháp giả.

Thiện Hiện! Bồ-tát Ma-ha-tát này đối tất cả pháp danh giả pháp giả như thật giác rồi, chẳng lấy chấp sắc, chẳng lấy chấp thọ tướng hành thức. Chẳng lấy chấp nhãn xứ sắc xứ. Chẳng lấy chấp nhĩ xứ thanh xứ. Chẳng lấy chấp tỷ xứ hương xứ. Chẳng lấy chấp thiệt xứ vị xứ. Chẳng lấy chấp thân xứ xúc xứ. Chẳng lấy chấp ý xứ pháp xứ. Chẳng lấy chấp nhãn giới, sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc,

nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ hoặc vui hoặc khổ, hoặc chẳng khổ chẳng vui.

Chẳng lấy chấp nhĩ giới, thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc, nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ hoặc vui hoặc khổ, hoặc chẳng khổ chẳng vui.

Chẳng lấy chấp tỷ giới, hương giới, tỷ thức giới và tỷ xúc, tỷ xúc làm duyên sanh ra các thọ hoặc vui hoặc khổ, hoặc chẳng khổ chẳng vui.

Chẳng lấy chấp thiệt giới, vị giới, thiệt thức giới và thiệt xúc, thiệt xúc làm duyên sanh ra các thọ hoặc vui hoặc khổ, hoặc chẳng khổ chẳng vui.

Chẳng lấy chấp thân giới, xúc giới, thân thức giới và thân xúc, thân xúc làm duyên sanh ra các thọ hoặc vui hoặc khổ, hoặc chẳng khổ chẳng vui.

Chẳng lấy chấp ý giới, pháp giới, ý thức giới và ý xúc, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ hoặc vui hoặc khổ, hoặc chẳng khổ chẳng vui.

Chẳng lấy chấp giới hữu vi, chẳng lấy chấp giới vô vi. Chẳng lấy chấp Bồ thí Ba-la-mật-đa, chẳng lấy chấp Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tịch lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Chẳng lấy chấp danh, chẳng lấy chấp tướng, chẳng lấy chấp thân Bồ-tát. Chẳng lấy chấp nhục nhãn, chẳng lấy chấp thiên nhãn, huệ nhãn, pháp

nhân, Phật nhân. Chẳng lấy chấp trí Ba-la-mật-đa, chẳng lấy chấp thần thông Ba-la-mật-đa.

Chẳng lấy chấp nội không, chẳng lấy chấp ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, trống nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, bốn tánh không, tự tướng không, nhất thiết pháp không, vô tánh không, vô tánh tự tánh không.

Chẳng lấy chấp chơn như, chẳng lấy chấp thực tế, pháp giới. Chẳng lấy chấp thành thực hữu tình. Chẳng lấy chấp nghiêm tịnh cõi Phật. Chẳng lấy chấp phương tiện khéo léo.

Sở dĩ vì sao? Thiện Hiện! Vì tất cả pháp hoặc năng lấy chấp, hoặc sở lấy chấp, hoặc lấy chấp thời, hoặc lấy chấp xứ đều vô sở hữu.

Như vậy, Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát đối tất cả pháp không lấy chấp gì, khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, tăng trưởng Bồ thí Ba-la-mật-đa, tăng trưởng Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa, tới vào ngôi Bồ-tát chính quyết định, năng trụ bậc Bồ-tát bất thối chuyển, viên mãn Bồ-tát thần thông thù thắng. Thần thông như thế được viên mãn rồi, từ một nước Phật đến một nước Phật cúng dường cung kính, tôn trọng ngợi khen chư Phật Thế Tôn. Vì muốn thành thực

các hữu tình vậy, vì muốn nghiêm tịnh cõi Phật tự mình vậy, vì thấy Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác dẫn phát các thứ căn lành thù thắng. Đã năng dẫn phát được thắng căn lành rồi, tùy chỗ ưa nghe Chánh pháp chư Phật, đều được nghe thọ. Đã nghe thọ rồi, cho đến ngồi yên tòa diệu Bồ-đề trọn chẳng quên mất pháp môn đã thọ, cũng không gián đoạn. Khắp đối tất cả đà-la-ni môn, tam-ma-địa môn đều được tự tại.

Như vậy, Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, đối tất cả pháp năng như thật giác danh giả, pháp giả không chỗ lấy chấp.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, tức sắc cho đến thức là Bồ-tát ư? Khác sắc cho đến thức là Bồ-tát ư? Trong sắc cho đến thức có Bồ-tát ư? Trong Bồ-tát có sắc cho đến thức ư? Là sắc cho đến thức có Bồ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, tức nhãn xứ cho đến ý xứ là Bồ-tát ư? Khác nhãn xứ cho đến ý xứ là Bồ-tát ư? Trong nhãn xứ cho đến ý xứ có Bồ-tát ư? Trong Bồ-tát có nhãn xứ cho đến ý xứ ư? Là nhãn xứ cho đến ý xứ có Bồ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, tức sắc xứ cho đến pháp xứ là Bồ-tát ư? Khác sắc xứ cho đến pháp xứ là Bồ-tát ư? Trong sắc xứ cho đến pháp xứ có Bồ-tát ư? Trong Bồ-tát có sắc xứ cho đến pháp xứ ư? Là sắc xứ cho đến pháp xứ có Bồ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, tức nhãn giới cho đến ý giới là Bồ-tát ư? Khác nhãn giới cho đến ý giới là Bồ-tát ư? Trong nhãn giới cho đến ý giới có Bồ-tát ư? Trong Bồ-tát có nhãn giới cho đến ý giới ư? Là nhãn giới cho đến ý giới có Bồ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, tức sắc giới cho đến pháp giới là Bồ-tát ư? Khác sắc giới cho đến pháp giới là Bồ-tát ư? Trong sắc giới cho đến pháp giới có Bồ-tát ư? Trong Bồ-tát có sắc giới cho đến pháp giới ư? Là sắc giới cho đến pháp giới có Bồ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, tức nhãn thức giới cho đến ý thức giới là Bồ-tát ư? Khác nhãn thức giới cho đến ý thức giới là Bồ-tát ư? Trong nhãn thức giới cho đến ý thức giới có Bồ-tát ư? Trong Bồ-tát có nhãn thức giới cho đến

ý thức giới ư? Lìa nhãn thức giới cho đến ý thức giới có BỒ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói BỒ-tát ấy, tức địa giới cho đến thức giới là BỒ-tát ư? Khác địa giới cho đến thức giới là BỒ-tát ư? Trong địa giới cho đến thức giới có BỒ-tát ư? Trong BỒ-tát có địa giới cho đến thức giới ư? Lìa địa giới cho đến thức giới có BỒ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói BỒ-tát ấy, tức vô minh cho đến lão tử là BỒ-tát ư? Khác vô minh cho đến lão tử là BỒ-tát ư? Trong vô minh cho đến lão tử có BỒ-tát ư? Trong BỒ-tát có vô minh cho đến lão tử ư? Lìa vô minh cho đến lão tử có BỒ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Phật bảo: Thiện Hiện! Người quán nghĩa nào khởi lời đáp như vậy: Tức sắc thấy chẳng phải BỒ-tát, khác sắc thấy chẳng phải BỒ-tát, chẳng phải trong sắc thấy có BỒ-tát, chẳng phải trong BỒ-tát có sắc thấy, chẳng phải lìa sắc thấy có BỒ-tát ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Vì hoặc BỒ-đề, hoặc Tát-đỏa, hoặc sắc thấy hãy rất ráo vô sở hữu bất khả đắc, huống có BỒ-tát! Đây đã chẳng

có, nói sao khá nói tức sắc thấy là BỒ-tát, khác sắc thấy là BỒ-tát, trong sắc thấy có BỒ-tát, trong BỒ-tát có sắc thấy, lìa sắc thấy có BỒ-tát được.

Phật bảo: Thiện Hiện! Hay thay, hay thay. Như người đã nói. Thiện Hiện phải biết: Hoặc BỒ-đề, hoặc Tát-đỏa hoặc sắc thấy bất khả đắc, nên các BỒ-tát cũng bất khả đắc. Vì các BỒ-tát bất khả đắc, nên sở hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả đắc.

Thiện Hiện! Các BỒ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, đối trong nghĩa đây nên siêng tu học.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Tức chơn như sắc cho đến thức là BỒ-tát ư? Khác chơn như sắc cho đến thức là BỒ-tát ư? Trong chơn như sắc cho đến thức có BỒ-tát ư? Trong BỒ-tát có chơn như sắc cho đến thức ư? Lìa chơn như sắc cho đến thức có BỒ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Tức chơn như nhãn xứ cho đến ý xứ là BỒ-tát ư? Khác chơn như nhãn xứ cho đến ý xứ là BỒ-tát ư? Trong chơn như nhãn xứ cho đến ý xứ có BỒ-tát ư? Trong BỒ-tát có chơn như nhãn xứ cho đến ý xứ ư? Lìa chơn như nhãn xứ cho đến ý xứ có BỒ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Tức chơn như sắc xứ cho đến pháp xứ là Bồ-tát ư? Khác chơn như sắc xứ cho đến pháp xứ là Bồ-tát ư? Trong chơn như sắc xứ cho đến pháp xứ có Bồ-tát ư? Trong Bồ-tát có chơn như sắc xứ cho đến pháp xứ ư? Là chơn như sắc xứ cho đến pháp xứ có Bồ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Tức chơn như nhãn giới cho đến ý giới là Bồ-tát ư? Khác chơn như nhãn giới cho đến ý giới là Bồ-tát ư? Trong chơn như nhãn giới cho đến ý giới có Bồ-tát ư? Trong Bồ-tát có chơn như nhãn giới cho đến ý giới ư? Là chơn như nhãn giới cho đến ý giới có Bồ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Tức chơn như sắc giới cho đến pháp giới là Bồ-tát ư? Khác chơn như sắc giới cho đến pháp giới là Bồ-tát ư? Trong chơn như sắc giới cho đến pháp giới có Bồ-tát ư? Trong Bồ-tát có chơn như sắc giới cho đến pháp giới ư? Là chơn như sắc giới cho đến pháp giới có Bồ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Tức chơn như nhãn thức giới cho đến ý thức giới là Bồ-tát ư?

Khác chơn như nhân thức giới cho đến ý thức giới là BỒ-tát ư? Trong chơn như nhân thức giới cho đến ý thức giới có BỒ-tát ư? Trong BỒ-tát có chơn như nhân thức giới cho đến ý thức giới ư? Là chơn như nhân thức giới cho đến ý thức giới có BỒ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Tức chơn như địa giới cho đến thức giới là BỒ-tát ư? Khác chơn như địa giới cho đến thức giới là BỒ-tát ư? Trong chơn như địa giới cho đến thức giới có BỒ-tát ư? Trong BỒ-tát có chơn như địa giới cho đến thức giới ư? Là chơn như địa giới cho đến thức giới có BỒ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Tức chơn như vô minh cho đến lão tử là BỒ-tát ư? Khác chơn như vô minh cho đến lão tử là BỒ-tát ư? Trong chơn như vô minh cho đến lão tử có BỒ-tát ư? Trong BỒ-tát có chơn như vô minh cho đến lão tử ư? Là chơn như vô minh cho đến lão tử có BỒ-tát ư? Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Phật bảo: Thiện Hiện! Người quán nghĩa nào khởi lời đáp như vậy: Tức chơn như sắc thấy chẳng phải BỒ-tát. Khác chơn như sắc thấy chẳng phải BỒ-tát. Chẳng phải trong chơn như sắc thấy có BỒ-tát.

Chẳng phải trong Bồ-tát có chơn như sắc thấy. Chẳng lìa chơn như sắc thấy có Bồ-tát ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Pháp sắc thấy hãy rốt ráo vô sở hữu bất khả đắc vậy, huống có chơn như sắc thấy. Chơn như đây đã chẳng phải có, nói sao khá nói tức chơn như sắc thấy là Bồ-tát, khác chơn như sắc thấy là Bồ-tát, trong chơn như sắc thấy có Bồ-tát, trong Bồ-tát có chơn như sắc thấy, lìa chơn như sắc thấy có Bồ-tát!

Phật bảo: Thiện Hiện! Hay thay, hay thay! Như lời người đã nói. Thiện Hiện phải biết: Vì pháp sắc thấy bất khả đắc, nên chơn như sắc thấy cũng bất khả đắc. Pháp sắc thấy và chơn như bất khả đắc nên các Bồ-tát cũng bất khả đắc. Các Bồ-tát bất khả đắc nên sở hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả đắc.

Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa đối trong nghĩa đây nên siêng tu học.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, thêm lời sắc cho đến thức là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc thường hoặc vô thường là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc vui hoặc khổ là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc ngã hoặc vô ngã là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời

hoặc tịnh hoặc bất tịnh là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc không hoặc bất không là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc hữu tướng hoặc vô tướng là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc hữu vi hoặc vô vi là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc hữu lậu hoặc vô lậu là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc sanh hoặc diệt là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc thiện hoặc phi thiện là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc có tội hoặc không tội là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc có phiền não hoặc không phiền não là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc thế gian hoặc xuất thế gian là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh là Bồ-tát ư? Sắc cho đến thức thêm lời hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn là Bồ-tát ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, thêm lời nhãn xứ cho đến ý xứ là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc thường hoặc vô thường là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời

hoặc vui hoặc khổ là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc ngã hoặc vô ngã là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc tịnh hoặc bất tịnh là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc không hoặc bất không là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc hữu tướng hoặc vô tướng là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc hữu vi hoặc vô vi là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc hữu lậu hoặc vô lậu là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc sanh hoặc diệt là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc thiện hoặc phi thiện là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc có tội hoặc không tội là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc có phiền não hoặc không phiền não là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc thế gian hoặc xuất thế gian là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh là Bồ-tát ư? Nhãn xứ cho đến ý xứ thêm lời hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn là Bồ-tát ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, thêm lời sắc xứ cho đến pháp xứ là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc thường hoặc vô thường là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc vui hoặc khổ là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc ngã hoặc vô ngã là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc tịnh hoặc bất tịnh là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc không hoặc bất không là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc hữu tướng hoặc vô tướng là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc hữu vi hoặc vô vi là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc hữu lậu hoặc vô lậu là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc sanh hoặc diệt là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc thiện hoặc phi thiện là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc có tội hoặc không tội là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc có phiền não hoặc không phiền não là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc thế gian hoặc xuất thế gian là Bồ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc tạp nhiễm hoặc thanh

tịnh là BỒ-tát ư? Sắc xứ cho đến pháp xứ thêm lời hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn là BỒ-tát ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói BỒ-tát ấy, thêm lời nhãn giới cho đến ý giới là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc thường hoặc vô thường là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc vui hoặc khổ là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc ngã hoặc vô ngã là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc tịnh hoặc bất tịnh là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc không hoặc bất không là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc hữu tướng hoặc vô tướng là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc hữu vi hoặc vô vi là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc hữu lậu hoặc vô lậu là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc sanh hoặc diệt là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc thiện hoặc phi thiện là BỒ-tát ư? Nhãn giới cho đến ý giới thêm lời hoặc có tội hoặc không tội là BỒ-

tát ư? Nhân giới cho đến ý giới thêm lời hoặc có
phiền não hoặc không phiền não là Bồ-tát ư? Nhân
giới cho đến ý giới thêm lời hoặc thể gian hoặc xuất
thể gian là Bồ-tát ư? Nhân giới cho đến ý giới thêm
lời hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh là Bồ-tát ư?
Nhân giới cho đến ý giới thêm lời hoặc thuộc sanh
tử hoặc thuộc Niết-bàn là Bồ-tát ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng
phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-
tát ấy, thêm lời sắc giới cho đến pháp giới là Bồ-tát
ư? Sắc giới cho đến pháp giới thêm lời hoặc thường
hoặc vô thường là Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến pháp
giới thêm lời hoặc vui hoặc khổ là Bồ-tát ư? Sắc giới
cho đến pháp giới thêm lời hoặc ngã hoặc vô ngã là
Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến pháp giới thêm lời hoặc
tịnh hoặc bất tịnh là Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến pháp
giới thêm lời hoặc không hoặc bất không là Bồ-tát
ư? Sắc giới cho đến pháp giới thêm lời hoặc hữu
tướng hoặc vô tướng là Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến
pháp giới thêm lời hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện
là Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến pháp giới thêm lời
hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng là Bồ-tát ư?
Sắc giới cho đến pháp giới thêm lời hoặc xa lìa hoặc
chẳng xa lìa là Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến pháp giới
thêm lời hoặc hữu vi hoặc vô vi là Bồ-tát ư? Sắc giới

cho đến pháp giới thêm lời hoặc hữu lậu hoặc vô lậu là Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến pháp giới thêm lời hoặc sanh hoặc diệt là Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến pháp giới thêm lời hoặc thiện hoặc phi thiện là Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến pháp giới thêm lời hoặc có tội hoặc không tội là Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến pháp giới thêm lời hoặc có phiền não hoặc không phiền não là Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến pháp giới thêm lời hoặc thế gian hoặc xuất thế gian là Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến pháp giới thêm lời hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh là Bồ-tát ư? Sắc giới cho đến pháp giới thêm lời hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn là Bồ-tát ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, thêm lời nhân thức giới cho đến ý thức giới là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc thường hoặc vô thường là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc vui hoặc khổ là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc ngã hoặc vô ngã là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc tịnh hoặc bất tịnh là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc không hoặc bất không là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc

hữu tướng hoặc vô tướng là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc hữu vi hoặc vô vi là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc hữu lậu hoặc vô lậu là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc sanh hoặc diệt là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc thiện hoặc phi thiện là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc có tội hoặc không tội là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc có phiền não hoặc không phiền não là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc thế gian hoặc xuất thế gian là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh là Bồ-tát ư? Nhân thức giới cho đến ý thức giới thêm lời hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn là Bồ-tát ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy thêm lời nhân xúc cho đến ý xúc là Bồ-tát ư?

Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc thường hoặc vô thường là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc vui hoặc khổ là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc ngã hoặc vô ngã là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc tịnh hoặc bất tịnh là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc không hoặc bất không là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc hữu tướng hoặc vô tướng là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc hữu vi hoặc vô vi là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc hữu lậu hoặc vô lậu là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc sanh hoặc diệt là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc thiện hoặc phi thiện là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc có tội hoặc không tội là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc có phiền não hoặc không phiền não là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc thế gian hoặc xuất thế gian là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh là Bồ-tát ư? Nhãn xúc cho đến ý xúc thêm lời hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn là Bồ-tát ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, thêm lời nhĩn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ là Bồ-tát ư? Nhĩn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ thêm lời hoặc thường hoặc vô thường là Bồ-tát ư? Nhĩn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ thêm lời hoặc vui hoặc khổ là Bồ-tát ư? Nhĩn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ thêm lời hoặc ngã hoặc vô ngã là Bồ-tát ư? Nhĩn xúc làm duyên sanh các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ thêm lời hoặc tịnh hoặc bất tịnh là Bồ-tát ư? Nhĩn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ thêm lời hoặc không hoặc bất không là Bồ-tát ư? Nhĩn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ thêm lời hoặc hữu tướng hoặc vô tướng là Bồ-tát ư? Nhĩn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ thêm lời hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện là Bồ-tát ư? Nhĩn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ thêm lời hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng là Bồ-tát ư? Nhĩn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến

**ý xúc làm duyên sanh ra các thọ thêm lời hoặc xa
lìa hoặc chẳng xa lìa là Bồ-tát ư? Nhãn xúc làm
duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh
ra các thọ thêm lời hoặc hữu vi hoặc vô vi là Bồ-tát
ư? Nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý
xúc làm duyên sanh ra các thọ thêm lời hoặc hữu
lậu hoặc vô lậu là Bồ-tát ư? Nhãn xúc làm duyên
sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các
thọ thêm lời hoặc sanh hoặc diệt là Bồ-tát ư? Nhãn
xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm
duyên sanh ra các thọ thêm lời hoặc thiện hoặc phi
thiện là Bồ-tát ư? Nhãn xúc làm duyên sanh ra các
thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ thêm
lời hoặc có tội hoặc không tội là Bồ-tát ư? Nhãn xúc
làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên
sanh ra các thọ thêm lời hoặc có phiền não hoặc
không phiền não là Bồ-tát ư? Nhãn xúc làm duyên
sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các
thọ thêm lời hoặc thế gian hoặc xuất thế gian là Bồ-
tát ư? Nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến
ý xúc làm duyên sanh ra các thọ thêm lời hoặc tạp
nhiễm hoặc thanh tịnh là Bồ-tát ư? Nhãn xúc làm
duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh
ra các thọ thêm lời hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc
Niết-bàn là Bồ-tát ư?**

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, thêm lời địa giới cho đến thức giới là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc thường hoặc vô thường là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc vui hoặc khổ là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc ngã hoặc vô ngã là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc tịnh hoặc bất tịnh là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc không hoặc bất không là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc hữu tướng hoặc vô tướng là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc hữu vi hoặc vô vi là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc hữu lậu hoặc vô lậu là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc sanh hoặc diệt là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc thiện hoặc phi thiện là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc có tội hoặc không tội là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc có phiền não hoặc không phiền não là

Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc thể gian hoặc xuất thể gian là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh là Bồ-tát ư? Địa giới cho đến thức giới thêm lời hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn là Bồ-tát ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nói Bồ-tát ấy, thêm lời vô minh cho đến lão tử là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc thường hoặc vô thường là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc vui hoặc khổ là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc ngã hoặc vô ngã là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc tịnh hoặc bất tịnh là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc không hoặc bất không là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc hữu tướng hoặc vô tướng là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc hữu vi hoặc vô vi là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc hữu lậu hoặc vô lậu là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc sanh hoặc diệt là Bồ-

tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc thiện hoặc phi thiện là Bồ-tát ư?

Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc có tội hoặc không tội là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc có phiền não hoặc không phiền não là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc thế gian hoặc xuất thế gian là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh là Bồ-tát ư? Vô minh cho đến lão tử thêm lời hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn là Bồ-tát ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng phải vậy.

Phật bảo: Thiện Hiện! Người quán nghĩa nào khởi đáp như vậy: Thêm lời sắc thấy chẳng phải Bồ-tát? Lại quán nghĩa nào khởi đáp như vậy: Pháp sắc thấy thêm lời hoặc thường hoặc vô thường, thêm lời hoặc vui hoặc khổ, thêm lời hoặc ngã hoặc vô ngã, thêm lời hoặc tịnh hoặc bất tịnh, thêm lời hoặc không hoặc bất không, thêm lời hoặc hữu tướng hoặc vô tướng, thêm lời hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện, thêm lời hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng, thêm lời hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa, thêm lời hoặc hữu vi hoặc vô vi, thêm lời hoặc hữu lậu hoặc vô lậu, thêm lời hoặc sanh hoặc diệt, thêm lời hoặc thiện hoặc phi thiện, thêm lời hoặc có tội hoặc không tội, thêm lời hoặc có phiền não hoặc không

phiền não, thêm lời hoặc thể gian hoặc xuất thế gian, thêm lời hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh, thêm lời hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn chẳng phải Bồ-tát ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Bạch Thế Tôn! Vì pháp sắc thấy hãy rất ráo vô sở hữu bất khả đắc, huông có thêm lời sắc thấy. Thêm lời đây đã chẳng phải có, nói sao khá nói thêm lời sắc thấy là Bồ-tát!

Bạch Thế Tôn! Vì pháp sắc thấy hãy rất ráo vô sở hữu bất khả đắc, huông có sắc thấy hoặc thường hoặc vô thường, hoặc vui hoặc khổ, hoặc ngã hoặc vô ngã, hoặc tịnh hoặc bất tịnh, hoặc không hoặc bất không, hoặc hữu tướng hoặc vô tướng, hoặc hữu nguyện hoặc vô nguyện, hoặc vắng lặng hoặc chẳng vắng lặng, hoặc xa lìa hoặc chẳng xa lìa, hoặc hữu vi hoặc vô vi, hoặc hữu lậu hoặc vô lậu, hoặc sanh hoặc diệt, hoặc thiện hoặc phi thiện, hoặc có tội hoặc không tội, hoặc có phiền não hoặc không phiền não, hoặc thể gian hoặc xuất thế gian, hoặc tạp nhiễm hoặc thanh tịnh, hoặc thuộc sanh tử hoặc thuộc Niết-bàn. Đây đã chẳng có, huông có pháp sắc thấy thêm lời thường vô thường, cho đến thêm lời thuộc sanh tử thuộc Niết-bàn. Thêm lời đây đã chẳng có, nói sao khá nói pháp sắc thấy thêm lời thường vô thường là Bồ-tát, cho đến thêm lời thuộc sanh tử thuộc Niết-bàn là Bồ-tát!

Phật bảo: Thiện Hiện! Hay thay, hay thay. Như lời người nói. Thiện Hiện phải biết: Pháp sắc thấy và thường vô thường thấy bất khả đắc, thêm lời pháp sắc thấy và thêm lời thường vô thường thấy cũng bất khả đắc. Pháp và thêm lời bất khả đắc, nên các Bồ-tát cũng bất khả đắc. Các Bồ-tát bất khả đắc, nên sở hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả đắc.

Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, đối trong nghĩa đây nên siêng tu học.

Lại nữa, Thiện Hiện! Người trước đã nói chẳng thấy có pháp khá gọi Bồ-tát Ma-ha-tát ấy. Như vậy, như vậy. Như người đã nói. Thiện Hiện phải biết: Các pháp chẳng thấy pháp giới, pháp giới chẳng thấy các pháp. Các pháp chẳng thấy các pháp. Pháp giới chẳng thấy pháp giới.

Thiện Hiện phải biết: Sắc giới chẳng thấy pháp giới, pháp giới chẳng thấy sắc giới. Thọ tướng hành thức giới chẳng thấy pháp giới, pháp giới chẳng thấy thọ tướng hành thức giới.

Thiện Hiện phải biết: Nhãn giới chẳng thấy pháp giới, pháp giới chẳng thấy nhãn giới. Nhĩ tỷ thiết thân ý giới chẳng thấy pháp giới, pháp giới chẳng thấy nhĩ tỷ thiết thân ý giới. Sắc giới chẳng

thấy pháp giới, pháp giới chẳng thấy sắc giới. Thanh hương vị xúc pháp giới chẳng thấy pháp giới, pháp giới chẳng thấy thanh hương vị xúc pháp giới. Nhãn thức giới chẳng thấy pháp giới, pháp giới chẳng thấy nhãn thức giới. Nhĩ tử thiệt thân ý thức giới chẳng thấy pháp giới, pháp giới chẳng thấy nhĩ tử thiệt thân ý thức giới.

Thiện Hiện phải biết: Địa giới chẳng thấy pháp giới, pháp giới chẳng thấy địa giới. Thủy hỏa phong không thức giới chẳng thấy pháp giới, pháp giới chẳng thấy thủy hỏa phong không thức giới.

Thiện Hiện phải biết: Hữu vi giới chẳng thấy vô vi giới, vô vi giới chẳng thấy hữu vi giới.

Thiện Hiện phải biết: Chẳng là hữu vi giới khá thi thiết vô vi giới, chẳng là vô vi giới khá thi thiết hữu vi giới.

Như vậy, Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa đối tất cả pháp đều không sở thấy. Vì không sở thấy nên tâm kia chẳng kinh chẳng sợ chẳng hãi. Đối tất cả pháp tâm chẳng chìm đắm, cũng chẳng ưu hối.

Sở dĩ vì sao? Thiện Hiện! Bồ-tát Ma-ha-tát này khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa thăm sâu như thế chẳng thấy sắc, chẳng thấy thọ tướng hành thức. Chẳng thấy nhãn xứ, chẳng thấy nhĩ tử thiệt thân ý

**xứ. Chẳng thấy sắc xứ, chẳng thấy thanh hương vị
xúc pháp xứ. Chẳng thấy nhãn giới, chẳng thấy nhĩ
tỷ thiệt thân ý giới. Chẳng thấy sắc giới, chẳng thấy
thanh hương vị xúc pháp giới. Chẳng thấy nhãn
thức giới, chẳng thấy nhĩ tỷ thiệt thân ý thức giới.**

**Chẳng thấy địa giới, chẳng thấy thủy hỏa
phong không thức giới. Chẳng thấy vô minh, chẳng
thấy hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc, thọ, ái, thủ,
hữu, sanh lão tử. Chẳng thấy tham dục, chẳng thấy
sân nhuế, ngu si. Chẳng thấy ngã, chẳng thấy hữu
tình, mạng giả, sanh giả, dưỡng giả, sĩ phu, bổ-đặc-
già-la, ý sanh, nho đồng, tác giả, thọ giả, tri giả, kiến
giả. Chẳng thấy cõi Dục, chẳng thấy cõi Sắc, cõi Vô
sắc.**

**Chẳng thấy Thanh văn và pháp Thanh văn.
Chẳng thấy Độc giác và pháp Độc giác. Chẳng thấy
Bồ-tát và pháp Bồ-tát. Chẳng thấy Như Lai và pháp
Như Lai. Chẳng thấy Bồ-đề, chẳng thấy Niết-bàn.**

**Như vậy, Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi
tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, đối tất cả pháp trọn
không sở thấy. Khi không sở thấy, tâm kia chẳng
kinh chẳng sợ chẳng hãi. Đối tất cả pháp, tâm chẳng
chìm đắm cũng chẳng ưu hối.**

**Bấy giờ, cụ thọ Thiện Hiện thưa Phật rằng:
Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành**

Bát-nhã Ba-la-mật-đa vì nhân duyên nào đối tất cả pháp tâm chẳng chìm đắm cũng chẳng ưu hối?

Phật nói: Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa khắp đối tất cả tâm và tâm sở không thấy không đắc. Bởi nhân duyên này, đối tất cả pháp tâm chẳng chìm đắm cũng chẳng ưu hối.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Bởi nhân duyên nào các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, đối tất cả pháp nơi tâm chẳng kinh chẳng sợ chẳng hãi?

Phật nói: Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa khắp đối tất cả ý giới và ý thức giới không thấy không đắc. Như vậy, Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, đối tất cả pháp nơi tâm chẳng kinh chẳng sợ chẳng hãi.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát đối tất cả pháp không thấy không đắc, nên hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Nghĩa là đối sắc không thấy không đắc, đối thọ tướng hành thức không thấy không đắc. Đối nhãn xứ không thấy không đắc, đối nhĩ tỷ thiết thân ý xứ không thấy không đắc. Đối sắc xứ không thấy không đắc, đối thanh hương vị xúc pháp xứ không thấy không đắc. Đối nhãn giới

không thấy không đắ, đối nhĩ tử thiết thân ý giới không thấy không đắ. Đối sắc giới không thấy không đắ, đối thanh hương vị xúc pháp giới không thấy không đắ. Đối nhãn thức giới không thấy không đắ, đối nhĩ tử thiết thân ý thức giới không thấy không đắ. Đối nhãn xúc không thấy không đắ, đối nhĩ tử thiết thân ý xúc không thấy không đắ. Đối nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ không thấy không đắ, đối nhĩ tử thiết thân ý xúc làm duyên sanh ra các thọ không thấy không đắ.

Đối địa giới không thấy không đắ, đối thủy hỏa phong không thức giới không thấy không đắ. Đối vô minh không thấy không đắ; đối hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc, thọ, ái, thủ, hữu, sanh lão tử không thấy không đắ. Đối Bồ thí Ba-la-mật-đa không thấy không đắ; đối Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa không thấy không đắ.

Đối nội không không thấy không đắ; đối ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, bốn tánh không, tự tướng không, nhất thiết pháp không, vô tánh không, vô tánh tự tánh không không thấy không đắ.

Đôi chơn như không thấy không đắ; đôi pháp giới, pháp tánh, bất hư vọng tánh, bất biến dị tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế không thấy không đắ.

Đôi bốn niệm trụ không thấy không đắ, đôi bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi không thấy không đắ. Đôi khổ thánh đế không thấy không đắ, đôi tập diệt đạo thánh đế không thấy không đắ. Đôi bốn tĩnh lự không thấy không đắ; đôi bốn vô lượng, bốn vô sắc định không thấy không đắ.

Đôi tám giải thoát không thấy không đắ; đôi tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ không thấy không đắ. Đôi không giải thoát môn không thấy không đắ; đôi vô tướng, vô nguyện giải thoát môn không thấy không đắ. Đôi tất cả ðà-la-ni môn không thấy không đắ, đôi tất cả tam-ma-địa môn không thấy không đắ.

Đôi Cực hỷ địa không thấy không đắ; đôi Ly cầu địa, Phát quang địa, Diệm huệ địa, Cực nan thắng địa, Hiện tiền địa, Viễn hành địa, Bất động địa, Thiện huệ địa, Pháp vân địa không thấy không đắ.

Đôi năm nhãn không thấy không đắ, đôi sáu thần thông không thấy không đắ. Đôi Phật mười

lực không thấy không đắc; đối bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng không thấy không đắc.

Đối ba mươi hai tướng Đại sĩ không thấy không đắc, đối tám mươi tùy hảo không thấy không đắc. Đối pháp vô vong thất không thấy không đắc, đối tánh hằng trụ xả không thấy không đắc. Đối nhất thiết trí không thấy không đắc; đối đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí không thấy không đắc.

Đối quả Dự lưu không thấy không đắc; đối quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán không thấy không đắc. Đối Độc giác Bồ-đề không thấy không đắc. Đối tất cả hạnh Bồ-tát Ma-ha-tát không thấy không đắc. Đối chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề không thấy không đắc.

Như vậy, Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát đối tất cả pháp không thấy không đắc nên hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa đối tất cả xứ và tất cả thời chẳng đắc Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng đắc danh Bát nhã Ba-la-mật-đa, chẳng đắc Bồ-tát Ma-ha-tát, chẳng đắc danh Bồ-tát Ma-ha-tát.

**Thiện Hiện! Nên như vậy dạy răn dạy trao các
Bồ-tát Ma-ha-tát, khiến đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa
được đến rất ráo.**

--- o0o ---